

Kommentar til Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger

Af Peder Størup - Naturbeskyttelse.dk

1. maj 2013

Så kom de længe ventede anbefalinger fra Natur- og Landbrugskommissionen endelig for dagens lys, og der ingen tvivl om, at kommissionens medlemmer har været på en meget stor og ikke let opgave. Inden man bedømmer resultatet, er det væsentligt at være opmærksom på, at kommissionen har skullet levere løsninger indenfor nogle snævre politisk bestemte rammer. Kort ridset op: Sikre bedre natur og miljø, øge landbrugets produktion og mulighed for indtjening, og det uden at regeringen skulle have penge op af lommen.

Er Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger nok til at stoppe tilbagegangen i naturens mangfoldighed?

Der er helt klart positive forslag i anbefalingerne, eksempelvis en styrket naturbeskyttelse, en naturfond til opkøb af landbrugsjord for at få skabt sammenhæng i naturen. Ligeledes at man vil fokusere på den lokale belastning af naturområder, en forbedring af mulighederne for, at landbruget kan få støtte til naturpleje, et incitament til bevarelse af biotoper er også et hårdt tiltrængt forslag, og ikke mindst regelforenklinger, som kan komme både landbruget og naturen tilgode. Men spørgsmålet er, om de politisk bestemte rammer er så snævre, at tiltagene er utilstrækkelige til at vende udviklingen, ikke mindst for naturen, som har været i markant tilbagegang de seneste årtier.

Ingen økonomisk analyse

En væsentlig mangel ved kommissionens arbejde er fraværet af en tilbundsående økonomisk analyse af de totale omkostninger ved intensiv landbrugsproduktionen og værdien af en anden udnyttelse af dele af landet. Eksempelvis hvilket økonomisk potentiale, der havde været i at etablere store sammenhængende naturområder, som kunne understøtte øgede turistindtægter, at have rent drikkevand, et uforurenet havmiljø, rene åer og søer, naturområders positive betydning for klimaet og ikke mindst bevarelsen af en rig og varieret

natur for eftertiden. Det er langt fra givet, at det er et økonomisk aktiv for Danmark at have verdens mest intensive landbrugsproduktion, og det er derfor en svaghed ved kommissionens anbefalinger, at regeringen ikke ønskede den problemstilling belyst. Det er ikke kun et problem for naturen, men også økonomisk, da man risikerer at satse på en landbrugsproduktion, som fylder så meget, at det forhindrer andre tiltag, som kunne gavne samfundsøkonomien.

Baggrundsmateriale (1)

Konsekvenser for den globale natur

Der lægges også op til, at kødproduktionen kan øges ifølge kommissionens anbefalinger. Det vil imidlertid kræve meget store arealer til produktion af dyrenes foder, hvilket har alvorlige konsekvenser ikke kun for den danske natur, men også internationalt. Foderproduktion til danske husdyr lægger i Sydamerika beslag på et areal på størrelse med Sjælland. Det ødelægger regnskov, øger CO₂-udledningen og truer sjældne dyre- og plantearter. Yderligere bliver der brugt sprøjtemidler, som er forbudt i EU. Det dokumenterer en ny dansk rapport fra Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug. Rationalet synes at være, at andre så vil producere kødet med en større miljøbelastning. Men det er ikke et holdbart argument, da man dermed kan skubbe ethvert ansvar fra sig, så længe der er nogen, som er værre end en selv. En sådan tilgang er også i strid med forurenere-betaler-princippet, og det er derfor uheldigt, at regeringen i sit opdrag til kommissionen ikke ønskede de konsekvenser belyst. (2)

Forurenere- betaler-princippet

Set i lyset af ovenstående, er det påfaldende, at forurenere- betaler-princippet ikke er nævnt med et eneste ord i kommissionens anbefalinger. Princippet har til formål at sikre, at virksomheder selv skal betale for forureningsbegrænsende tiltag og opretning efter miljøskader - offentlig støtte er konkurrenceforvridende. Forurenere- betaler-princippet skal ifølge Miljøbeskyttelsesloven indgå i administrationen. Herved sikres det, at den, der forurenere, ikke opnår konkurrencemæssige fordele ved at blive friholdt for miljøomkostninger. Da kommissionens anbefalinger lægger op til, at landbruget ikke påføres omkostninger i forbindelse med natur- og miljøbeskyttelsen, bør det udredes, om en sådan tilgang ikke er i strid med PPP (polluter pays principle) og EU-lovgivningen. (6)

Godt tiltag med naturfond

Det er til gengæld positivt, at der foreslås oprettet en uafhængig naturfond – det kan blive et væsentlig supplerende virkemiddel til at sikre sammenhæng i naturen og sikre handling, uafhængigt af de politiske vinde. Men de 300 millioner, som kommissionen anbefaler regeringen årligt at putte i en naturfond, synes at være et meget lille beløb, set i forhold til udfordringen med at få skabt fremgang for naturen. Alene minimumsmålsætningen om at stoppe tabet af biodiversitet inden 2020 nærmer sig hastigt. Hvis det mål skal nås, skal der enten en væsentlig skærpet lovgivning til eller adskillige milliarder til opkøb af jord og pleje af eksisterende natur. Det bliver derfor altafgørende, at betydelige private midler ender i fonden. Det vil muligvis kunne stimuleres ved, at virksomheder kan forbedre deres CO₂- regnskab mod at kunne dokumentere, at der købes jord op til permanent natur og CO₂-deponering. Det er dog væsentligt,

at de områder, som sikres permanent, primært skal have den funktion, at biodiversiteten styrkes – således at naturen har fortrinsret i områderne.

De glemte overdrev

Vandmiljø og engene i ådale er nævnt i rapporten, mens der ingen fokus er på de tørre overdrev. Dette tiltrods for, overdrevene er den naturtype, som er mest truet og rummer flest rødlistede arter udover skovene. Det er uforståeligt, at kommissionen ikke har taget den problemstilling op, da grunden til at overdrevene og deres rødlistede arter har det så dårligt er, at de er blevet trængt og overset i den hidtidige miljøregulering. Overdrevene er truet af afdrift af pesticider og næringsstoffer fra de omkringliggende marker og ammoniak fra luften. 76 % af dem er negativt påvirket af næringsstoffer. Der er forslag, som indirekte kan have en positiv betydning, men da overdrevene arealmæssigt er så pressede, er det problematisk, at der ikke gives konkrete svar på, hvordan kvaliteten og arealet øges. (3, 4, 7)

Utilstrækkelig udtagning af jord

Et af kommissionen virkemidler er, at der udtages 1800 ha årligt udover de ca 3200 ha, som i dag udtages. Det er bekymrende uambitiøst, og står slet ikke mål med behovet. Sætter vi det tal lidt i perspektiv, og forsigtigt sætter tabet af brakken til 100.000 ha, vil det tage 55 år alene at udligne det tab. Det skal man se i lyset af, at tabet af brakken kom oven i årtier med tab af natur til opdyrkning, næringsstofforurening samt infrastruktur og byudvikling. Grundlaget for at vurdere, hvad der skal til for at vende udviklingen, vil jeg også sætte spørgsmål ved. Mig bekendt findes der ingen viden om den reelle arealudvikling – det vil sige, at vi faktisk ikke ved, om vi taber eller øger naturarealet. Grunden hertil er, at man primært fokuserer på ny natur, men bekvemt nok ikke på, hvad der forsvinder. Der er dog indicier, som peger på, at der mistes natur, da det dyrkede areal ikke falder i takt med afgivelse af landbrugsjord til vådområder, by og industriområder samt infrastruktur. Det indikerer, at når der afgives landbrugsjord, er det på bekostning af anden inddragelse af ekstensivt drevne arealer, ubeskyttet skov, levende hegn m.v. Yderligere kan der stilles spørgsmål ved, om de 3200 ha reelt er ny natur – kigger man nærmere på de områder, der regnes med, rummer de ofte natur i forvejen – i en vis udstrækning kan der altså være tale om dobbelt bogføring. Derudover er en del af de 3200 ha næringsbelastede, da deres funktion er at fjerne næringsstoffer fra landbrugsdriften og deres biodiversitetsmæssige værdi er derfor begrænset. Skal biodiversiteten styrkes, er det væsentligt, at man fokuserer på at udtage de dårligste jorder op til skov og §3-områder og forhindre, at de fortsat belastes med næringsstoffer. Der ligger et stort og overset potentiale i at udtage tørre og sandede jorder, da de udvikler sig til god natur væsentligt hurtigere end de våde, grundet deres dårlige evne til at holde på vand og næringsstoffer. (3, 7)

Målrettet regulering

En mere målrettet regulering i forhold til tabet af næringsstoffer som kommissionen anbefaler vil helt klart være et godt tiltag, og kan det føre til beskyttelseszoner omkring de naturbeskyttede §3- arealer vil det være et vigtigt skridt i den rigtige retning. Men fastholder man et næsten lige så stort areal under plov og samtidig forventer at kunne øge produktionen nogle steder, vil det

kræve et meget omfattende og dyrt kontrolsystem. Myndighederne vil stå med tusindvis af arealer, drænudledning og bedrifter, som overskrider naturens smertegrænse og som vil skulle reducere udledningen. Måske burde man overveje et mere jordnært tiltag til en start, som kan iværksættes øjeblikkeligt. En noget for noget model, hvor landmanden tager jord ud af drift mod at kunne benytte den udtagne kvælstofkvote på den resterende del af marken, hvor udbyttepotentialet er størst. Det er en forholdsvis enkel ordning på bedriftsniveau, som naturligt vil flytte intensiv drift væk fra de dårlige jorder, spare driftsomkostninger og øge udbyttet og muligheden for at producere brødhvede.

De ubeskyttede skove

Det er meget positivt, at kommissionen har fået skovene med, og at der anbefales en revision af naturskovstrategien med henblik på varig beskyttelse af oprindelig skov og udlæg af meget mere urørt skov – både i offentlige og private skove. Det haster dog meget med en indsats - gamle veterantræer og skov fældes stadigvæk i de kommunale og statslige skove. Ca 167.000 ha af skovene er ikke pålagt fredskovpligt, hvilket betyder, at de ofte ikke er omfattet af nogen form for beskyttelse og kan inddrages til intensiv landbrugsdrift eller bebyggelse m.v. Arealerne svinger fra artsfattigt nåleskov til meget rige biotoper, der aldrig har været under plov - beskyttelsen af disse skove er fortsat en uafklaret problemstilling, som regeringen bør tage stilling til snarest mulig. (5)

Den biologiske mangfoldighed

Regeringens største udfordring bliver dog at standse tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed. I den sammenhæng nærmer 2020 sig med hastige skridt. Om så alle kommissionens tiltag blev iværksat imorgen, synes det ikke at være realistisk at vende udviklingen i tide – også fordi kommissionens tiltag er så langsigtede. Det er fint med langsigtede planer, men vi står i en situation, hvor tilbagegangen i naturen er så fremskreden, at handling er påkrævet. Hvis regeringen skal gøre sig håb om at vende udviklingen, bør den parallelt med det videre arbejde med kommissionens anbefalinger og Naturplan Danmark iværksætte en målrettet udtagning af landbrugsjorder omkring de naturbeskyttede arealer, få beskyttet gammel skov og sikre en rentabel naturpleje. Det kræver politisk mod at lovgive til naturens fordel og forståelse hos finansministeriet for, at det er billigere at beskytte frem for at genoprette det tabte. (7)

Konklusion – anbefalingerne kan ikke stå alene

Konklusionen er, at kommissionen er kommet med mange gode og fornuftige bud på tiltag, som kan gavne både natur og landbrug – men også, at naturens tilbagegang er så markant, at kommissionens anbefalinger ikke kan stå alene, hvis tilbagegangen af biodiversiteten skal være stoppet inden 2020. De kommende måneder vil vise, om regeringen på naturfronten vil adskille sig fra tidligere regeringer – eller om naturen igen taber til kortsigtede økonomiske interesser.

Baggrundsmateriale:

- (1). Økonomi og Miljø 2012 http://www.dors.dk/graphics/Synkron-Library/Publikationer/Rapporter/Milj%F8%202012/Trykt/Trykt%20rapport/Resume_Endeligt.pdf
- (2). DCA rapport, nr. 20, 2013.
- (3). DMU, Natur og Miljø 2009.
- (4). http://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/NLK/Vurdering___3_beskyttede_naturarealer.pdf
- (5). Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove 1992-2012
- (6). <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0581:DA:NOT>
- (7) Faglig rapport fra DMU nr. 815 – Danmarks biodiversitet 2010